

Zygmunt KRUCZEK

Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie

KULTURA JAKO CEL PODRÓŻY DO MAŁOPOLSKI W ŚWIELE BADAŃ ANKIETOWYCH

1. Wprowadzenie

W kręgu geografów często pojawiają się poglądy, że najważniejszym czynnikiem determinującym rozwój turystyki było środowisko przyrodnicze (JĘDRUSIK, MAKOWSKI, PLIT 2010, KOZUCHOWSKI 2005). Środowisko człowieka i walory kulturowe są tym samym traktowane jako czynniki drugorzędne i przez to niedoceniane (KRAKOWIAK 2012, s. 64). Jednak motywem istotnym w podejmowaniu decyzji o podróży są walory kulturowe (zabytki, imprezy kulturalne, miejsca historyczne itp.). Dominująca obecnie reguła 3 x E (*entertainment, excitement, education* – *rozrywka, ekscytacja, kształcenie*) świadczy o wzrastającej roli elementów kultury w wyborze celu wyjazdu. Wyjazd z miejsca zamieszkania staje się dla współczesnych turystów okazją do rozwoju zainteresowań, poznawania nowych ludzi, zwiedzania zabytków i muzeów, udziału w wydarzeniach kulturalnych, festiwalach, koncertach, czyli jest okazją do podnoszenia poziomu własnej kultury (STASIAK, red. 2007, s. 5).

Atrakcje przyciągające turystów kreowane są nie tylko na bazie tradycyjnego dziedzictwa kulturowego. Obserwujemy dynamiczny proces powstawania nowych obiektów (np. parków rozrywki), mnożą się różnego rodzaju wydarzenia, imprezy cieszące się olbrzymią popularnością (np. in-

scenizacja bitwy pod Grunwaldem). Dziedzictwo kulturowe stało się istotnym składnikiem produktów turystycznych. Liczą się tu te elementy kultury, które zostały wyróżnione, podlegają ocenie. Zakłada się, że są one szczególnie warte akceptacji, świadczą bowiem o wielkości bądź odrębności czy też tożsamości kulturowej. Udostępnianie dziedzictwa kulturowego turystom nakłada na zainteresowanych konieczność ponownego i stałego „odkrywania” zasobów. Jest to o tyle istotne, że na bazie tego dziedzictwa powstają wartościowe produkty turystyczne (KRUCZEK 2011).

Małopolska¹ to jeden z najbardziej atrakcyjnych regionów turystycznych Polski. Natura hojnie wyposaża ją w wysokiej wartości walory przyrodnicze. Krajobrazowo jest to obszar bardzo zróżnicowany. Na południu znajdują się Tatry, jedyne w Polsce góry typu alpejskiego, Beskidy – pasma gór fliszowych, i wapienne Pieniny z malowniczym przełomem Dunajca. Dolina Wisły, przecinająca województwo z zachodu na wschód, „uspokaja” swą niziną górskie krajobrazy, ale za jej linią ciągnie się jeszcze jurajska Wyżyna Krakowsko-Częstochowska z malowniczo rozszanymi ostańcami wapiennymi. Na północnym wschodzie województwa spotkamy pofalowaną powierzchnię Wyżyny Miechowskiej.

Te unikatowe walory przyrody podlegają ścisłej ochronie. W celu jej realizacji wyznaczonych jest sześć parków narodowych: Tatrzański, Babio-górski, Gorczański, Magurski, Ojcowski i Pieniński oraz 83 rezerваты przyrody i 11 parków krajobrazowych, ponadto 57 użytków ekologicznych, 52 stanowiska dokumentacyjne i 1775 pomników przyrody. Ogółem 67% powierzchni województwa objęte jest ochroną prawną.

Warunki klimatyczne wielu miejscowości województwa małopolskiego oraz ich naturalne zasoby wykorzystywane są w terapii rozmaitych schorzeń. Najślynniejsze uzdrowiska to Krynica Zdrój, Muszyna Zdrój, Piwniczna Zdrój, Rabka Zdrój, Szczawnica. Wody mineralne znajdują się także w Krakowie oraz w Swoszowicach i Krzeszowicach. Znane są również walory terapeutyczne mikroklimatu dwóch kopalń soli kamiennej – w Wieliczce i w Bochni – w których prowadzona jest działalność sanatoryjna.

Atrakcyjność regionu podnoszą imprezy kulturalne, liczne muzea, zabytki architektury, archeologii i techniki. Powstają parki rozrywki, szlaki tematyczne, organizowane są prestiżowe imprezy kulturalne.

W pierwszej części artykułu opisano walory kulturowe Małopolski, a w jego dalszej części zaprezentowano wyniki badań Instytutu Turystyki

¹ W tym artykule termin „Małopolska” lub „region małopolski” używany jest w odniesieniu do obecnego województwa małopolskiego. Historyczna Małopolska obejmowała również tereny obecnego województwa podkarpackiego, świętokrzyskiego i lubelskiego.

w 2011 r. wykonane na próbie 6000 ankiet (*Badania ruchu...* 2011). Badania te od wielu lat organizowane są przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. W analizie wykorzystano pytania dotyczące wyboru Małopolski jako miejsca docelowego ze względu na walory kulturowe, a także te pytania, w których proszono respondentów o ocenę jakości elementów kultury. Wyniki badań powinny służyć zarówno władzy samorządowej do kreowania prokulturowej polityki turystycznej, jak i branży turystycznej do doskonalenia ofert oraz produktów turystycznych.

2. Walory kulturowe Małopolski

Obecne województwo małopolskie obejmuje obszar o powierzchni 15 144 km², co stanowi mniej niż 5% powierzchni Polski. Liczy 3,3 mln mieszkańców (tj. 8,4% ludności kraju; czwarte miejsce po mazowieckim, śląskim i wielkopolskim), na jego terenie znajduje się 58 miast i 5500 wsi. Średnia gęstość zaludnienia osiąga 214 osób na km² (2. miejsce w kraju po woj. śląskim).

Obszar historycznej Małopolski wykracza daleko poza granice powstałego w 1999 r. województwa małopolskiego, a nawet poza obecne granice Rzeczypospolitej. Sama nazwa pojawiła się dopiero w XIII w., a utrwaliła w następnym. Na tym obszarze istniało Państwo Wiślan, które później stało się ważną dzielnicą monarchii piastowskiej. Określenie jej mianem *Polonia Minor* odróżniało ją od starej, tradycyjnej Polski, czyli Wielkopolski. Małopolska to określenie nie tyle mniejszej części, co młodszej dzielnicy centralnej państwa piastowskiego. Małopolska składała się wtedy z województw krakowskiego, sandomierskiego i lubelskiego i swym obszarem dorównywała Wielkopolsce. Gdy Unia Lubelska włączyła do Małopolski Ruś Czerwoną, Podole, Wołyń i Ukrainę, stała się ona najrozleglejszą prowincją Rzeczypospolitej.

Obok wysoko cenionych walorów przyrodniczych województwo małopolskie posiada nie mniej wartościowe walory kulturowe (KRUCZEK 2010). Liczne zabytki i muzea stanowią atrakcję turystyczną, często na skalę światową. Niekwestionowanym centrum artystycznym i historycznym jest Kraków – od 1038 do 1596 r. stolica Polski, miasto rezydencjonalne królów, miejsce ich koronacji i wiecznego spoczynku. Wzgórze Wawelskie z zamkiem królewskim i katedrą stanowi narodową świętość, a gromadzone przez wieki dzieła sztuki pozostają świadectwem potęgi kraju i jego władców. Zabytki miasta – jego kościoły, budowle świeckie i pomniki oraz zbior-

ry licznych muzeów – przyciągają rzesze turystów. Także inne ośrodki regionu mogą poszczycić się wspaniałymi zabytkami oraz oryginalnymi kolekcjami muzealnymi. Trzeba wymienić tu Tarnów, a także Nowy i Stary Sącz, Nowy Targ oraz Zakopane.

Wartości kulturowe regionu zostały docenione w skali międzynarodowej. Zespół staromiejski Krakowa, Wieliczka i jej zabytkowa kopalnia soli, zespół klasztorny w Kalwarii Zebrzydowskiej zostały wpisane na listę UNESCO Światowego Dziedzictwa Kultury. Na liście tej zostało także umieszczone Muzeum w Oświęcimiu – tragiczny pomnik hitlerowskiego ludobójstwa w KL Auschwitz–Birkenau. W 2003 r. na listę UNESCO wpisano zespół obiektów architektury drewnianej (kościół w Dębnie Podhalańskim, Lipnicy Murowanej, Sękowej i Binarowej). Z 19 obiektów naszego kraju wpisanych na listę UNESCO aż osiem znajduje się na terenie niewielkiego województwa małopolskiego. Oferuje ono odwiedzającym pełny przekrój zabytkowych obiektów: od średniowiecznego zespołu klasztornego w Tyńcu, przez barokowy zespół odpustowy klasztoru w Kalwarii Zebrzydowskiej, po współczesne klasztory Krakowa; od romańskich kościołków w Kościelcu Proszowickim i Prandocinie po postmodernistyczne świątynie Zakopanego; od średniowiecznych zamków Jury Krakowsko-Częstochowskiej, przez renesansowy zameczek w Pieskowej Skale, po barokową twierdzę w Wiśniczu Nowym; od gotyckich kamieniczek Krakowa, przez XIX-wieczną architekturę uzdrowisk, po nowoczesne hotele i centra biznesowe.

Na tę różnorodność propozycji artystycznych województwa nakłada się również różnorodność etniczna i etnologiczna. W Krakowie od średniowiecza znalazła schronienie społeczność żydowska, a ich dzielnica na Kazimierzu była liczącym się centrum kultury judaistycznej w Europie. Ślady obecności Żydów czytelne są także w wielu innych miejscowościach regionu (Tarnów, Bobowa).

Obserwujemy także dużą różnorodność etnograficzną. Na obszarze województwa występują wielorakie grupy o odrębnych zwyczajach i kulturze. Tradycje budownictwa wiejskiego chronią skanseny w Falkowej, Wygiełzowie, Maniowach i Zubrzycy Górnej. Niektóre z dawnych budowli ludowych do dziś pełnią swe funkcje. Tak jest z góralską zabudową wsi Chochołów; takim jest unikatowy drewniany kościółek w Dębnie Podhalańskim.

2. Kultura jako cel podróży do Małopolski – wyniki badań

Głównym celem badań było oszacowanie wielkości ruchu turystycznego na podstawie analizy wielozródłowej. Jednym z dodatkowych celów było sporządzenie w oparciu o opinie respondentów rankingu najczęściej odwiedzanych atrakcji i produktów turystycznych w województwie małopolskim oraz ocena jego oferty turystycznej.

Badania prowadzono w 25 punktach o istotnym znaczenia dla ruchu turystycznego na terenie województwa, zarówno w robocze dni tygodnia (poniedziałek–piątek), jak i w weekendy. Łącznie przeprowadzono 12 tur ankietowania (sześć w dni robocze i sześć w weekendy), wywiady zrealizowano wśród 6 tys. respondentów, w tym 20% rezydentów zagranicznych. Największa liczba ankiet została wykonana tam, gdzie badania prowadzono w obu kwartałach, tj. w Krakowie, Zakopanem, Oświęcimiu, Wieliczce, Szczawnicy, Rabce Zdroju, Kalwarii Zebrzydowskiej, Zawoi i Wadowicach.

Tabela 1. Oszacowanie liczby odwiedzających województwo małopolskie i Kraków ogółem w podziale na odwiedzających rezydentów krajowych i zagranicznych w tys.

Odwiedzający	Rok						2011/2010 zmiana (w %)
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
	w tys. osób						
Odwiedzający ogółem	10 715	13 200	12 454	10 920	11 400	11 870	4,1
– w tym Kraków	6 407	7 947	7 081	7 300	7 700	8 050	4,5
Odwiedzający krajowi	7 844	9 935	9 757	8 590	8 900	9 300	4,5
– w tym Kraków	4 286	5 455	5 040	5 200	5 400	5 730	6,1
Odwiedzający zagraniczni	2 871	3 266	2 696	2 330	2 500	2 570	2,8
– w tym Kraków	2 121	2 492	2 041	2 100	2 200	2 320	5,5

Źródło: *Badania ruchu...* (2011).

Zastosowano metodę losową doboru respondentów, wywiad prowadzono z co 20. napotkaną w danej lokalizacji osobą. Warunkiem wejścia do próby było mieszkanie i/bądź praca lub nauka w innej miejscowości niż realizowane było badanie. Taki schemat realizacji badania powodował, że próba miała charakter warstwowo-losowy. W całej próbie (tj. wśród rezydentów krajowych i zagranicznych) udział osób nocujących na terenie Ma-

łopolski wynosił 62,2%, osoby podróżujące bez noclegu w Małopolsce stanowiły 37,8%.

Według szacunków Instytutu Turystyki w 2011 r., województwo małopolskie odwiedziło 11 870 tys. osób, tj. o 4,1% więcej niż w 2010 r. W tym samym czasie Kraków odwiedziło 8050 tys. osób, czyli o 4,5% więcej niż w 2010 r.

2.1. Cele podróży

Respondenci we wszystkich badanych segmentach mieli możliwość deklaracji kilku celów odbywanej w trakcie badania podróży, dlatego suma wskazań przekracza 100%. Rozkład celów ilustruje tab. 2.

Tabela 2. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o cele podróży w poszczególnych segmentach badanych; wg odsetka wskazań wśród turystów rezydentów polskich

Cel podróży	% wskazań wśród		
	rezydentów polskich		rezydentów zagranicznych
	turystów	1-dniowych	
Wypoczynek	74,6	42,7	81,5
Zwiedzanie zabytków	41,2	32,0	51,7
Wędrówki piesze lub górskie	28,4	20,4	17,6
VFR ²	20,9	18,6	30,9
Rozrywka, pobyt w restauracjach	15,8	7,2	20,3
Narciarstwo zjazdowe	13,6	14,9	10,4
Cel zdrowotny	12,5	7,7	8,3
Sprawy służbowe/interesy	6,5	8,6	6,2
Cel religijny	6,0	9,2	4,4
Wędrówki rowerowe	5,0	3,6	2,1
Zakupy	4,9	8,0	11,9
Udział w imprezie kulturalnej	2,8	1,3	1,7
Udział w imprezie sportowej	2,3	2,8	2,2
Uprawianie innych sportów zimowych	0,5	0,5	0,4
Inne cele	4,9	4,5	2,9

Źródło: *Badania ruchu...* (2011).

Średnia liczba wskazań wśród odwiedzających 1-dniowych wynosiła 1,82, wśród turystów rezydentów polskich 2,40, a wśród rezydentów zagranicznych 2,54. Świadczy to o szerszym zakresie deklarowanych celów i traktowania wyjazdu bardziej wielowątkowo (wieloprzyczynowo) w grupie turystów niż w grupie odwiedzających 1-dniowych. Wynik ten potwier-

² VFR – *visit friends and/or relatives* (odwiedziny przyjaciół i/lub rodziny).

dza nasze obserwacje związków motywacji i zachowań w trakcie wyjazdów. Rezydenci zagraniczni nastawieni byli w dominującej mierze na wypoczynek i zwiedzanie zabytków, i choć wśród rezydentów polskich także wskazywano najczęściej na te cele, to częstotliwość wskazań wśród zagranicznych była wyższa. Na podkreślenie zasługuje też wyższy niż w segmentach polskich odsetek podających za powód przyjazdu odwiedziny krewnych lub/i znajomych, a także cel rozrywkowy (pobyty w pubach, klubach, restauracjach itp.). Częściej też rezydenci zagraniczni wskazywali na zakupy, rzadziej zaś na wędrówki (piesze, górskie, rowerowe) i cel religijny.

2.2. Miejscowości, miejsca i obiekty najbardziej atrakcyjne w Małopolsce

Respondenci mogli wskazać trzy miejscowości, miejsca lub obiekty, które ich zdaniem są najbardziej atrakcyjne w Małopolsce. Byli też proszeni o uszeregowanie ich według rangi ważności. Analiza odpowiedzi pozwoliła na wyodrębnienie kilku grup wymienianych atrakcji. Są to:

- miasta i miejscowości;
- obiekty, miejsca związane z historią, dziedzictwem i kulturą;
- walory naturalne i miejsca związane z naturą;
- inne obiekty o charakterze walorów antropogenicznych (niekiedy wykorzystujące walory naturalne).

W sumie turyści rezydenci polscy wymienili 287 miejsc, miejscowości lub obiektów uznawanych przez nich za najbardziej atrakcyjne w Małopolsce, odwiedzający 1-dniowi – 276 takich miejsc, a rezydenci zagraniczni 138. W grupach rezydentów polskich żaden respondent nie stwierdził, że „nie ma atrakcyjnych miejsc w Małopolsce”. Hierarchia ważności, jaką respondenci nadali swoim odpowiedziom, pozwoliła na przypisanie wartości punktowej w zależności od kolejności wskazań. Miejscom lub obiektom wymienianym na I miejscu przyznawano 3 pkt., na II miejscu – 2 pkt., a na III miejscu 1 pkt. Dało to w efekcie możliwość uszeregowania wskazań nie tylko w zależności od ich częstotliwości, ale i hierarchii wskazywanej przez respondentów. Wyniki dla czołowej grupy w obu segmentach rezydentów polskich przedstawia tab. 3, a wybory rezydentów zagranicznych tab. 4.

Wyniki typowań zawarte w tab. 3 wskazują na dużą przewagę Krakowa nad wszystkimi innymi wskazaniem. Ankietowani turyści przyznali Krakowowi 46,5% możliwej maksymalnej liczby punktów, natomiast odwiedzający 1-dniowi 46,8%. Można oceniać, że miasto ma tę samą rangę

Tabela 3. Ranking miejscowości, miejsc i obiektów uznawanych za najbardziej atrakcyjne przez rezydentów polskich w Małopolsce

Lp.	Miejscowość/miejsce/obiekt	Liczba punktów – rezydenci polscy	
		turyści	odwiedzający 1-dniowi*
1	Kraków	3 403 ³	3 059 (1)
2	Zakopane	2 170	1 810 (2)
3	Wawel	1 202	838 (4)
4	Wieliczka – kopalnia soli	1 077	930 (3)
5	Oświęcim – muzeum Auschwitz	739	643 (5)
6	Kraków – Rynek Starego Miasta	701	575 (6)
7	Wadowice	465	550 (7)
8	Krynica	267	248 (8)
9	Tatry i Tatrzański Park Narodowy	250	225 (9)
10	Kraków – Kazimierz	222	90 (19)
10	Szczawnica	222	192 (11)
12	Kraków Kościół Mariacki	205	139 (14)
13	Ojcowski Park Narodowy	190	209 (10)
14	Kalwaria Zebrzydowska	168	159 (12)
15	Rabka	108	89 (20)
16	Kraków – Sukiennice	106	91 (18)
17	Kraków – sanktuarium w Łagiewnikach	101	119 (16)
18	Białka Tatrzańska	98	73 (24)
19	Tarnów	95	77 (21)
20	Bukowina Tatrzańska	90	114 (17)
21	Nowy Sącz	86	153 (13)
22	Pieniny i Pieniński Park Narodowy	78	50 (29)
23	Nowy Targ	77	75 (23)
24	Kasprowy Wierch	72	41 (34)
25	Niedzica – zamek	71	76 (22)
26	Gubałówka	68	62 (27)
27	Bochnia	66	66 (26)
28	Zakopane – Krupówki	57	48 (30)
29	Stary Sącz	54	122 (15)
30	Zawoja	47	67 (25)

* W przypadku odwiedzających 1-dniowych w nawiasach podano pozycję w rankingu dla tego segmentu.

Źródło: *Badania ruchu...* (2011).

³ Liczba punktów jest iloczynem liczby wskazań i wartości zależnej od przypisywanego przez badanych miejsca; I – 3 pkt; II – 2 pkt; III – 1 pkt.; w tab. uwzględniono 30 o największej liczbie punktów; „zrangowane” (ocenione) wg liczby pkt. dla turystów.

Tabela 4. Ranking miejscowości, miejsc i obiektów uznawanych za najbardziej atrakcyjne w Małopolsce przez rezydentów zagranicznych

Lp.	Miejscowość/miejsce/obiekt	Liczba punktów
1	Kraków	1 762
2	Zakopane	998
3	Wawel	679
4	Wieliczka – kopalnia soli	474
5	Kraków – Rynek Starego Miasta	467
6	Oświęcim – muzeum Auschwitz	335
7	Kraków – Kazimierz	180
8	Wadowice	180
9	Kraków Kościół Mariacki	165
10	Szczawnica	75
11	Tatry i Tatrzański Park Narodowy	62
12	Kraków – Sukiennice	56
13	Nowy Targ	50
14	Zawoja	46
15	Tarnów	40
16	Krynica	33
17	Rabka Zdrój	32
18	Kalwaria Zebrzydowska	29
19	Bukowina Tatrzańska	23
20	Kraków – Collegium Maius	22
20	Kraków – katedra na Wawelu	22
20	Sucha Beskidzka	22
23	Niedzica – zamek	21
23	Nowa Huta	21
23	Nowy Sącz	21
26	Ojcowski Park Narodowy	19
28	Czorsztyn	16
30	Kasprowy Wierch	13

Źródło: *Badania ruchu...* (2011).

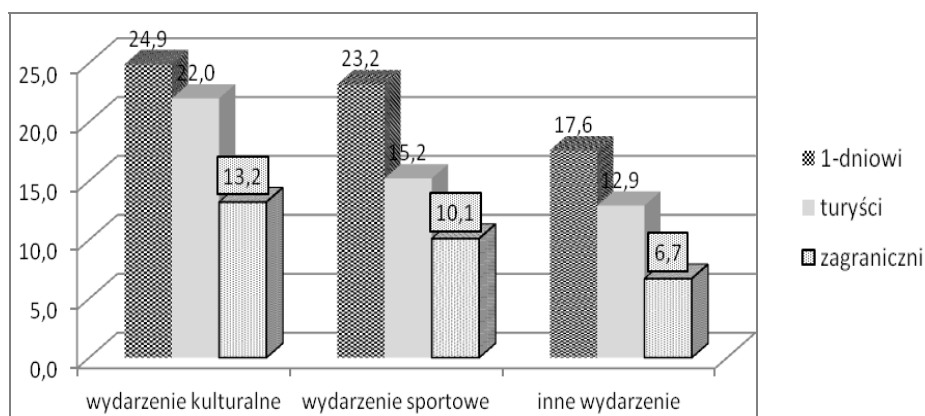
atrakcyjności w obu badanych grupach rezydentów polskich. Możemy mówić też o stosunkowo znacznej koncentracji przydzielanych punktów dla siedmiu miejsc/miejscowości uznawanych za najbardziej atrakcyjne. W przypadku odpowiedzi turystów skupiły one 68,8% ogólnej liczby przyznanych punktów, wśród odwiedzających 1-dniowych 66,1% na 30 wskazanych lokalizacji tylko pięć stanowiły obiekty przyrodnicze (Parki Narodowe Tatrzański, Pieniński i Ojcowski, Kasprowy Wierch i Gubałówka).

W ocenach respondentów obiekty kultury zdominowały ranking atrakcji turystycznych Małopolski.

W przypadku rezydentów zagranicznych Kraków miał jeszcze większą przewagę nad innymi wskazaniami niż wśród rezydentów krajowych; zgromadził 51,2% możliwych do uzyskania punktów. Wśród gości z zagranicy większa też nieco była koncentracja wartości wskazań w czołowej grupie; pierwsze sześć pozycji skupiło 68,5% całej puli punktów. Podkreślić też trzeba stosunkowo wysokie miejsce w ocenie atrakcyjności dzielnicy Kazimierz; w tej grupie badanych zajęła ona 7. miejsce razem z Wadowicami; wśród turystów rezydentów polskich było to 10., a wśród odwiedzających 1-dniowych 19. miejsce.

2.3. Uczestnictwo badanych w wydarzeniach kulturalnych, sportowych lub innych na terenie Małopolski

Ankietowane osoby proszone były o informację, czy w czasie podróży po Małopolsce uczestniczyły w jakimś wydarzeniu kulturalnym, sportowym lub innym. W przypadku pozytywnej odpowiedzi, mieli wskazać konkretne wydarzenie.

Rysunek 1. Deklarowany udział (w %) w wydarzeniach podczas aktualnej lub przeszłych podróży do Małopolski lub po Małopolsce wśród rezydentów polskich

Źródło: *Badania ruchu...* (2011)

W odniesieniu do częstotliwości wskazań w poszczególnych grupach warto podkreślić, że najczęściej uczestnictwo we wszystkich rodzajach wydarzeń deklarowali odwiedzający 1-dniowi – rezydenci polscy, najrzadziej

zaś rezydenci zagraniczni. Wśród badanych (we wszystkich trzech grupach) najczęściej deklarowany był udział w wydarzeniach kulturalnych. Rezydenci zagraniczni w każdym obszarze wydarzeń rzadziej wskazywali swoje uczestnictwo niż rezydenci polscy.

Tabela 5. Udział respondentów w wydarzeniach kulturalnych; odsetek tych, którzy deklarowali udział w takich imprezach; rezydenci polscy: turyści – n = 562, odwiedzający 1-dniowi – n = 561; rezydenci zagraniczni – n = 167

Rodzaj wydarzenia	% wskazań wśród tych, którzy deklarowali udział; rezydenci			Przykłady*
	polscy		zagraniczni	
	turyści	1-dniowi		
[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Cykliczne wydarzenia muzyczne, teatralne, filmowe, plastyczne	32,2	18,4	16,2	„Letnie tanie kinobranie” w Piwnicy pod Baranami, „Średniowiecze da się lubić”, „Wawel o zmierzchu”, festiwal piosenek, festiwal filmowy, festiwal Selector, koncerty w klubie Studio, Noc teatrów, Noc muzeów, festiwal Kiepur, przegląd teatralny, festiwal Off-Camera, festiwal Etiuda & Anima, festiwal Life Coke Music, Przegląd kabaretowy PAKA, festiwal „3 Żywioły”, Wiosna/Jesień Jazzowa w Zakopanem, Zakopiańskie Lato Teatralne
Cykliczne wydarzenia poświęcone społeczności lub obszarowi	20,1	31,9	28,1	Wielka Majówka Tatrzańska, Pienińskie Lato, Poronińskie Lato, Festiwal Kultury Żydowskiej, Festiwal Kultury Ziemi Górskich, Jesień Babiogórska, Święto Dzieci Gór, Tydzień Kultury Beskidzkiej
Plenerowe imprezy o charakterze festynów	13,9	18,7	14,4	Wianki, festyn ludowy
Jednorazowe koncerty	3,0	4,1	0,6	Koncert A. Dymnej, koncert Boney M, koncert New Market Jazz Band, koncert J. Steczkowskiej, koncerty zespołu Kemo, Bajm, Dody
Inne wydarzenia „powszechne”, bez podania nazwy	13,9	15,2	13,2	Koncerty, koncerty w Filharmonii Krakowskiej, wystawy, festiwale, wyjście do teatru, spektakle teatralne

[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
Inne wydarzenie jednostkowe	13,5	8,4	17,4	„Skarby korony hiszpańskiej” – wystawa malarstwa, wystawa malarstwa Kantora, spektakl w teatrze Bagatela, konkursy tańca
Brak odpowiedzi	3,4	3,3	10,1	x
Razem	100,0	100,0	100,0	

* Przykłady wydarzeń wskazanych przez respondentów podczas obecnej lub wcześniejszych podróży do Małopolski.
Źródło: *Badania ruchu...* (2011).

Wśród wydarzeń kulturalnych najczęściej wymieniane były cykliczne wydarzenia muzyczne, teatralne, filmowe i plastyczne, cykliczne wydarzenia kulturalne poświęcone społeczności lub obszarowi i plenerowe wydarzenia o charakterze festynów (tab. 5).

Wśród wydarzeń sportowych wyróżnia się uczestnictwo w imprezie o randze międzynarodowej. Na wynik ten wpływa przede wszystkim popularność zawodów o Puchar Świata w skokach narciarskich w Zakopanem, a w okresie letnim jest to także Tour de Pologne. Pozostałe wydarzenia mają dużo mniejszą częstotliwość wskazania wśród badanych, choć w obrębie wydarzeń organizowanych przez władze lokalne na podkreślenie zasługuje popularność Wyścigów Kumoterek. Widowiskowość i niepowtarzalność (w skali kraju) tych imprez daje możliwość wykreowania nowego produktu regionalnego

W odniesieniu do innych wydarzeń turyści i odwiedzający 1-dniowi rezydenci polscy najczęściej wymieniali udział w wydarzeniach religijnych, takich jak pielgrzymka, procesja bądź misterium, oraz uczestnictwo w zabawie sylwestrowej na Rynku w Krakowie, a także w Juwenaliach (tab. 6). Wśród stosunkowo niewielkiej grupy rezydentów zagranicznych wymieniających udział w innych wydarzeniach najczęściej wskazywano Juwenalia, jarmark w Nowym Targu, sylwester na Rynku w Krakowie i uroczystości religijne.

Do wydarzeń religijnych ankietowani zaliczali pielgrzymki, „dróżki Kalwaryjskie”, udział w uroczystościach beatyfikacyjnych papieża Jana Pawła II (msze, koncerty itp.), spotkania religijne.

Przykłady wydarzeń oficjalnych to Jubileusz Kolejki Górskiej na Kasprowy Wierch, Forum Ekonomiczne w Krynicy, Jubileusz Szczawnicy „200 lat tradycji”, Międzynarodowe Forum Górskie w Zakopanem, a wcześniej uroczystości z okazji 750-lecia lokacji Krakowa.

Tabela 6. Udział respondentów w wydarzeniach innych niż kulturalne i sportowe; odsetek tych, którzy deklarowali udział w takich imprezach; rezydenci polscy: turyści – n = 328, odwiedzający 1-dniowi – n = 397, rezydenci zagraniczni – n = 85

Rodzaj wydarzenia	Rezydenci polscy		Rezydenci zagraniczni
	turyści	1-dniowi	
Wydarzenia religijne	20,7	24,2	9,4
Sylwester i powitanie Nowego Roku na Rynku w Krakowie	20,4	22,2	25,9
Juvenalia	15,9	16,9	12,9
Wydarzenia oficjalne	9,8	8,1	11,8
Święta lokalne (np. Święto Kwitnącej Jabłoni)	1,5	3,8	0,0
Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy	1,8	2,3	3,4
Wydarzenia polityczne	0,6	0,5	3,5
Jarmark w Nowym Targu	3,0	2,5	16,5
Inne lub bez wskazania	26,3	19,5	16,6
Razem	100,0	100,0	100,0

Źródło: *Badania ruchu...* (2011).

W kategorii „inne wydarzenia” respondenci wymieniali m.in. Święto Chleba w Krakowie, Złot Starych Samochodów, Złot Motocyklistów, Festiwal Pierogów w Krakowie, Piknik Dziecięcy pod Kopcem, Małopolski Piknik Lotniczy, Konkurs Potraw Regionalnych, Festiwal Oscypka i Serów Wszelakich w Zakopanem, spływ Dunajcem, pokazy mody, wybory miss w Krakowie, wybory „Najśwornieszy górolecki” w Białym Dunajcu.

Generalnie respondenci byli zadowoleni z przyjazdu do Małopolski. Najczęściej wskazywane powody wysokiego poziomu zadowolenia to historyczna i kulturowa atrakcyjność miejsc, w których przebywali badani, ich estetyka, walory krajobrazowe, ładna pogoda, cisza, spokój oraz dobre towarzystwo. Różnice w rozkładzie odpowiedzi pomiędzy trzema wyodrębnionymi segmentami są w niektórych przypadkach dość duże (np. ocena pogody, walor ciszy, relaksu, wolnego czasu lub gościnności mieszkańców); w innych przypadkach są nieznaczne (ocena walorów bądź estetyki). Rezydenci polscy znacznie częściej wymieniali czynnik wolnego czasu, relaksu i ładnej pogody niż rezydenci zagraniczni; ci ostatni z kolei częściej podkreślali gościnność mieszkańców i niskie ceny. Różnice te wydają się ważne z marketingowego punktu widzenia (pozycjonowanie wizerunku/produktu w poszczególnych segmentach), a jednocześnie zrozumiałe w konfrontacji z rozkładami głównych celów podróży w wyodrębnionych grupach.

3. Zakończenie

Małopolska to najbardziej atrakcyjny region turystyczny w Polsce, o czym decydują zarówno walory przyrodnicze, jak i kulturowe. Jednakże w motywach przyjazdu do regionu zdecydowanie większe znaczenie mają walory kulturowe. Respondenci wymienili prawie 300 obiektów, miejsc i miejscowości, które uważali za najbardziej atrakcyjne. W czołówce rankingu znalazły się miasta/miejscowości i obiekty związane z polską historią, tradycją i kulturą, na czele z Krakowem, Zakopanem, Kopalnią Soli w Wieliczce, Muzeum w Oświęcimiu, Wawelem, Rynkiem Głównym w Krakowie i Wadowicami. Ta grupa siedmiu najczęściej wymienianych atrakcji tworzy wyraźną czołówkę rankingu. Wśród walorów przyrodniczych respondenci najczęściej wskazywali Tatry (Tatrzański Park Narodowy) i Ojcowski Park Narodowy. Podkreślić także należy wyjątkowe znaczenie Krakowa jako syntezy i kwintesencji atrakcyjności Małopolski.

Absolutna większość badanych we wszystkich segmentach deklarowała, że z tej podróży i pobytu jest bardzo zadowolona. Powodem dużego zadowolenia była przede wszystkim atrakcyjność historyczna, kulturowa, przyrodniczo-krajobrazowa oraz estetyka miejsca/krajobrazu, w jakim znaleźli się odwiedzający, a także dobra infrastruktura turystyczna i gościnność mieszkańców Małopolski.

Współczesna turystyka z jej dynamicznym rozwojem potrzebuje ciągle nowych atrakcji jako celów podróży dla milionów uczestników, którzy zwiedzili już uznane obiekty, wszędzie byli, niewiele jest im w stanie imponować. Bogata i wszechstronna oferta turystyczna (a tylko taka ma szansę być zauważona wśród tysięcy innych) oparta powinna być na poszukiwaniu oryginalnych atrakcji, a gdy ich nie wystarcza, na kreowaniu nowych. Liczba atrakcji przyrodniczych jest ograniczona, dlatego nowe atrakcje powstają w sferze kultury. Biorąc pod uwagę przedstawione wyniki badań władze samorządowe regionu małopolskiego oraz lokalna branża turystyczna postawić powinny na rozwój i promocję turystyki kulturowej.

BIBLIOGRAFIA

Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2011 r. Raport końcowy, 2011, opr. zespół: T. Dziedzic, Z. Kruczek, K. Łopaciński, B. Radkowska, Instytut Turystyki, Warszawa, raport dostępny na: www.malopolskie.pl/Pliki/2012/Raport_koncowy2011.pdf; dostęp: 20.08.2012.

- JĘDRUSIAK M., MAKOWSKI J., PLIT F., 2010, *Geografia turystyczna świata. Nowe trendy. Regiony turystyczne*, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- KOŻUCHOWSKI K., 2005, *Walory przyrodnicze w turystyce i rekreacji*, Wyd. Kurpisz, Poznań.
- KRAKOWIAK B., 2012, Recenzja, „Turizm”, t. 22, z. 1.
- KRUCZEK Z., 2010, *Polska. Geografia atrakcji turystycznych*, Proksenia, Kraków.
- KRUCZEK Z., 2011, *Atrakcje turystyczne. Fenomen, typologia, metody badań*, Proksenia, Kraków.
- Odkryj Małopolskę. Przewodnik po wybranej ofercie kulturowej*, 2006, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków.
- STASIAK A. (red.), 2007, *Kultura i turystyka, razem czy oddzielnie*, Wydawnictwo WSTH, Łódź.
- Wielokulturowość Małopolski*, 2009, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków.

